

Sygn. akt II C 389/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2016r.

Sąd Okręgowy w Łodzi II Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Ewa Steckiewicz- Ochocka

Protokolant Katarzyna Loska

po rozpoznaniu w dniu 7 stycznia 2016r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa M. S. (1), M. S. (2)

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

1. zasądza od Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz M. S. (1):

- kwotę 55.000zł(pięćdziesiąt pięć tysięcy)złoty z odsetkami ustawowymi od dnia 2 marca 2015r.tytułem zadośćuczynienia;
- kwotę 20.000zł(dwadzieścia tysięcy)złoty z odsetkami ustawowymi od dnia 2 marca 2015r. tytułem odszkodowania;
- kwotę 3.720zł(trzy tysiące siedemset dwadzieścia)złoty z odsetkami ustawowymi od kwoty 3.600zł(trzy tysiące sześćset)złoty dnia 2 marca 2015r. i od kwoty 120zł(sto dwadzieścia)złoty od dnia 22 maja 2015r.;
- odsetki ustawowe od kwoty 21.790zł(dwadzieścia jeden tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt)złoty od dnia 2 marca 2015r. do dnia 23 kwietnia 2015r.;
- kwotę 1500zł(jeden tysiąc pięćset)złoty tytułem zwrotu kosztów procesu;

2. zasądza od Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz M. S. (2):

- kwotę 40.000zł(czterdzieści tysięcy)złoty z odsetkami ustawowymi od dnia 2 marca 2015r.tytułem zadośćuczynienia;
- kwotę 15.000zł(piętnaście tysięcy)złoty z odsetkami ustawowymi od dnia 2 marca 2015r. tytułem odszkodowania;
- odsetki ustawowe od kwoty 10.000zł(dziesięć tysięcy)złoty od dnia 2 marca 2015r. do dnia 23 kwietnia 2015r.;

3. oddala powództwa w pozostałej części;

4. umarza postępowanie w zakresie kwoty 21.790zł(dwadzieścia jeden tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt)złoty w sprawie z powództwa M. S. (1) i w zakresie kwoty 10.000zł(dziesięć tysięcy)złoty z powództwa M. S. (2);

5.nakazuje pobrać od Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 6.271,50zł(sześć tysięcy dwieście siedemdziesiąt jeden i 50/100)złoty.

Sygn. akt. II C 389/15

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 26 marca 2015 r. (data prezentaty Sądu) powódki: M. S. (1) i M. S. (2), wniosły o zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej w W.:

1. na rzecz powódki M. S. (1): kwoty 110.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty - tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez powódkę krzywdę w związku ze śmiercią męża B. S.; kwoty 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej powódki po śmierci męża; kwoty 15.940 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu poniesionych przez powódkę kosztów pogrzebu B. S.,

2. na rzecz powódki M. S. (2): kwoty 80.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez powódkę krzywdę w związku ze śmiercią ojca B. S., kwoty 40.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej powódki po śmierci ojca B. S.,

Nadto powódki wniosły o zasądzenie od pozwanego na rzecz każdej z nich kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych lub zestawienia kosztów, które ma zostać przedłożone przed zamknięciem przewodu sądowego,

W uzasadnieniu wskazano, że w dniu 29 października 2014 r. ok. godz. 11.50 w A. miał miejsce wypadek komunikacyjny, w wyniku którego śmierć poniósł B. S., mąż powódki M. S. (1) i jednocześnie ojciec powódki M. S. (2). Kierujący samochodem, marki V. o nr rej. (...) P. R. przejeżdżając przez skrzyżowanie nie ustąpił pierwszeństwa przejazdu motorowerowi marki K. (...) o nr rej. (...) kierowanemu przez B. S., doprowadzając do zderzenia z nim. Na skutek wypadku, pomimo podjętej przez załogę Pogotowia (...) reanimacji na miejscu zdarzenia- B. S. zmarł.

Stosownie do twierdzeń pozwu - śmierć B. S. spowodowała znaczne pogorszenie sytuacji życiowej jego żony oraz córki oraz stanowiła dla powódek źródło cierpienia natury psychicznej. Nadto w związku ze śmiercią męża, M. S. (1), poniosła wydatki z tytułu kosztów pogrzebu męża w łącznej wysokości 15.940 zł (usługa cmentarna, w tym plac na cmentarzu 3.440 zł, usługa pogrzebowa, w tym trumna - 1.850 zł, piwnica głębinowa - 3.000 zł; posługa religijna - 800 zł, kwiaty - 750 zł., konsolacja - 4.000 zł, ubrania żałobne poszkodowanych - 1.400 zł, ubranie zmarłego - 700 zł).

Sprawca wypadku posiadał obowiązkowe ubezpieczenie OC w pozwanym Towarzystwie (...). Szkoda została zgłoszona pismem z dnia 23 stycznia 2015 r., jednakże pozwany do dnia wniesienia pozwu, nie ustosunkował się do żądań powódek.

/pozew, k. 208/

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zwolnił M. S. (1) częściowo od kosztów sądowych - tzn. ponad kwotę 3.000 zł każdorazowej należności; zaś M. S. (2) zwolnił od kosztów sądowych w całości.

/postanowienie, k. 43/

Pozew został doręczony stronie pozwanej w dniu 24 sierpnia 2015 r.,

/wydruk elektronicznego potwierdzenia odbioru, k. 63/

W odpowiedzi na pozew, pozwany nie uznał wytoczonego powództwa, wniósł o jego oddalenie w całości oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem współuczestnictwa formalnego powodów.

Pozwany jednocześnie oświadczył, iż w toku postępowania likwidacyjnego przyjął na siebie odpowiedzialność za skutki wypadku z dnia 29 października 2014 r. i wbrew twierdzeniom pozwu wypłacił powodom następujące kwoty: na rzecz M. S. (2): 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia, zaś na rzecz M. S. (1): kwotę 5.000 zł tytułem zadośćuczynienia, kwotę 9.000 zł tytułem kosztu postawienia nagrobka oraz kwotę 7.140 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu. Pozwany zaznaczył przy tym, iż należność wypłacona w związku z pogrzebem B. S. (łącznie 16.140 zł) przewyższa dochodzone z tego tytułu roszczenie.

Pozwany jednocześnie wskazał, iż w jego ocenie brak jest podstaw do przyjęcia, iż na skutek śmierci B. S. nastąpiło pogorszenie sytuacji życiowej powódek, w obrębie sfery majątkowej. Zarówno roszczenie córki, jak i żony zmarłego w tym zakresie nie zostało udowodnione.

/odpowiedź na pozew, k. 64-66/

Pismem z dnia 14 października 2015 r., w związku z dokonaniem przez stronę pozwaną w dniu 23 kwietnia 2015 r. wpłatą na rzecz M. i M. S. (2), powód cofnął powództwo wraz ze zrzeczeniem się roszczenia:

- odnośnie żądania powódki M. S. (1) w zakresie kwoty 15.000 zł co do zadośćuczynienia oraz kwoty 6.790 złotych co do kosztów pogrzebu;
- odnośnie żądania powódki M. S. (2) w zakresie kwoty 10.000 zł co do zadośćuczynienia.

Jednocześnie strona powodowa rozszerzyła żądanie pozwu, wnosząc o zasądzenie:

1. na rzecz powódki M. S. (1) dodatkowej kwoty 2.400 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia odpisu pisma procesowego rozszerzającego powództwo pozwanemu do dnia zapłaty, tytułem poniesionych przez powódkę wydatków na wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu przedsądowym prowadzonym przez ubezpieczyciela oraz kwoty 9.270 zł tytułem zwrotu poniesionych przez M. S. (1) kosztów związanych z pogrzebem męża wraz z ustawowymi odsetkami od kwot: 9.150 zł od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty i 120 zł od dnia 22 maja 2015 r. do dnia zapłaty.
2. na rzecz powódki M. S. (2) dodatkowej kwoty 2.400 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia odpisu pisma procesowego zawierającego rozszerzenie powództwa pozwanemu do dnia zapłaty - z tytułu poniesionych przez powódkę wydatków na wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu przedsądowym prowadzonym przez ubezpieczyciela.

Na poparcie swojego stanowiska, w zakresie zasądzenia dodatkowych kwot 2.400 zł od każdej z powódek przytoczono treść uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2012 r. (sygn.. akt III CZP 75/11), stosownie do której treści uzasadnione i konieczne koszty pomocy świadczonej przez osobę mającą niezbędne kwalifikacje zawodowe, poniesione przez poszkodowanego w postępowaniu przedsądowym prowadzonym przez ubezpieczyciela, mogą w okolicznościach konkretnej sprawy stanowić szkodę majątkową podlegającą na naprawieniu w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych (art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, Dz. U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.).

Odnośnie zaś rozszerzenia powództwa powódki M. S. (1) o kwotę 120 złotych w ramach roszczenia o zwrot kosztów związanych z pogrzebem męża wskazano, że kwota ta stanowi opłatę od budowy nagrobka (wjazd samochodem)

W pozostałym zakresie strona powodowa poparła wytoczone przez siebie powództwo, wnosząc o zasądzenie:

1. na rzecz M. S. (1): kwoty 95.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez powódkę krzywdę w związku ze śmiercią męża; kwoty 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty – tytułem stosownego odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej powódki po śmierci męża; odsetek ustawowych od kwoty 21.790 zł za okres od 2 marca 2015 r. do 23 kwietnia 2015 r. (tj. do dnia dokonania przez stronę pozwaną wpłaty na rzecz powódki).

2. na rzecz powódki M. S. (2): kwoty 70.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez powódkę krzywdę w związku ze śmiercią ojca; kwoty 40.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r. do dnia zapłaty – tytułem stosownego odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej powódki po śmierci; odsetek ustawowych od kwoty 10.000 złotych za okres od dnia 2 marca 2015 r. do dnia 23 kwietnia 2015 r. (tj. do dnia dokonania przez stronę pozwaną wpłaty na rzecz powódki)

/pismo procesowe powódek z dnia 14.10.2015 r., k. 85-88/

Pismo w przedmiocie rozszerzenia powództwa zostało nadane w urzędzie pocztowym przez pełnomocnika powoda na adres pełnomocnika pozwanego w dniu 13 października 2015 r.

/dowód nadania przyczepiony do pisma z k. 88/

Ustosunkowując się do pisma strony powodowej z dnia 9 października 2015 r., w przedmiocie rozszerzenia powództwa, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, w tym także w zakresie części rozszerzonej.

/pismo procesowe pozwanego w z dnia 17 listopada 2015 r., k. 98 – 100/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 29 października 2014 r. ok. godz. 11.50 w A. miał miejsce wypadek komunikacyjny, w wyniku którego śmierć poniósł B. S., mąż powódki M. S. (1) i jednocześnie ojciec powódki M. S. (2). Kierujący samochodem, marki V. (...) o nr rej. (...) P. R. jadąc od ul. (...) z kierunku ul. (...) w kierunku ul. (...) na skrzyżowaniu z ul. (...) przejeżdżając przez ww. skrzyżowanie na wprost nie zastosował się do znaku STOP, nie ustąpił pierwszeństwa przejazdu motorowerowi marki K. (...) o nr rej. (...) kierowanemu przez B. S. jadącemu ul. (...) z kierunku miasta P. w kierunku Placu (...) przejeżdżającemu skrzyżowanie ul. (...) na wprost doprowadzając do zderzenia z nim.

Pomimo podjętej przez załogę Pogotowia (...) reanimacji na miejscu zdarzenia B. S. zmarł.

W sprawie przedmiotowego wypadku Prokuratura Rejonowa w Zgierzu, wszczęła postępowania karne pod sygn.. akt 2 Ds. 1614/14.

/kserokopie aktów stanu cywilnego, k.12-13; fotokopia notatki urzędowej, sporządzonej przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Z., k. 9, karta statystyczna do karty zgonu, k. 11-12 /

B. S. pozostawał w związku małżeńskim z powódką M. S. (1) przez 31 lat, małżeństwo powódki układało się dobrze, mieli dwójkę dzieci: M. S. (2), występującą w niniejszym postępowaniu, jako powódka oraz D. A.. Dzieci są aktualnie dorosłe. Przed śmiercią B. S., dzieci nie zamieszkiwały z rodzicami, jednakże widywali się z nimi niemal codziennie z uwagi na okoliczność zamieszkiwania w tym samym mieście, spędzali wspólne święta i urlopy.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:02:44, 00:10:11, w zw. z 00:28:57, k. 112/

B. S. cztery lata przed wypadkiem miał problemy z kręgosłupem, leczył się neurologicznie. Ponadto cierpiał na dolegliwości kardiologiczne - dwa lata przed wypadkiem miał zakładane bajpasy. Z powodu bajpasów nie mógł dźwigać. Przyjmował leki na serce. Był to koszt rzędu 300 – 400 zł miesięcznie. Zdarzały mu się problemy z dłońmi.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:02:44, k. 110, 00:12:24, k. 110v, 00:23:03, k. 111 w zw. z 00:28:57, k. 112; zeznania świadka M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r., 00:35:57, k. 111 w zw. z 00:55:17, k. 112/

Za życia B. S. wykonywał prace dorywcze – co tydzień grabił liście, uzyskując z tego tytułu stały dochód. W dacie śmierci, z powodu dolegliwości kardiologicznych oraz zabiegu wszczepienia bajpasów, był na rencie chorobowej, uzyskując z tego tytułu świadczenie w wysokości 1.800 zł netto. Małżonkowie utrzymywali się wówczas z renty oraz prac dorywczych powódki (powódka zarabiała średnio 40-50 zł dziennie). Renta została przyznana mężowi powódki w marcu 2012 r., na cztery lata.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:12:24, k. 110v, 00:20:34, k. 111, w zw. z 00:28:57, k. 112/

Powódka M. S. (1) przed śmiercią męża pracowała dorywczo na umowę zlecenie (sprzątała, lakowała). Nie była to praca regularna, zdarzało się, że powódka miała przerwy w pracy. Po śmierci męża M. S. (1) przestała pracować z powodu złego samopoczucia.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:05:01, 00:12:24, w zw. z 00:28:57, k. 112/

Małżonkowie zaciągnęli wspólnie kredyt. Był on spłacany regularnie do momentu choroby męża powódki. Do chwili śmierci B. S. – zaległości w spłacie kredytu wynosiły ok. 3.000 zł. Małżonkowie nie mieli oszczędności.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:20:34, k. 111, 00:23:03, k. 111, w zw. z 00:28:57, k. 112/

Powódka, przez okres ok. 2 miesięcy po śmierci męża przyjmowała środki uspokajające: najpierw relanium, następnie hydroksyzynę. Obecnie powódka przyjmuje uspokajające leki ziołowe, polecane przez farmaceutkę.

Powódka nie leczy się ani psychiatrycznie ani psychologicznie. Chciała podjąć terapię, jednak odstąpiła od tego pomysłu, z uwagi na zbyt długie terminy oczekiwania. Recepty na leki uspokajające powódka uzyskiwała od synowej – pielęgniarki.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:05:01, w zw. z 00:28:57, k. 112/

Powódka M. S. (1) za życia męża pomagała dzieciom w opiece nad wnukami, zaprowadzała dzieci do szkoły i przyprowadzała do domu. Po śmierci męża, nie opiekowała się wnukami, z uwagi na złe samopoczucie.

/zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:05:01, 00:10:11, w zw. z 00:28:57, k. 112/

Powódka M. S. (1) uzyskuje rentę rodzinną w wysokości 1.526,15 zł miesięcznie. Renta została przyznana powódce w listopadzie 2014 r. na stałe.

Z powodu zaległości w spłacie kredytu, część renty otrzymywanej przez powódkę, M. S. (1) uległo zajęciu przez komornika. Komornik zabiera z tego tytułu 500 zł, dlatego też Powódka otrzymuje jedynie 1.080 zł renty. Postępowanie komornicze było prowadzone przed śmiercią męża.

/decyzja o przyznaniu renty rodzinnej z dnia 24.11.2014 r., k. 16-17; zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:12:24, k. 110v, w zw. z 00:28:57, k. 112; 00:54:18, k. 112/

Powódka M. S. (1) samodzielnie poniosła koszty związane z pogrzebem męża, na które składały się: usługa cmentarna w wysokości 3.440 zł (kaplica, opłata za plac, oprawa wokalnno – muzyczna, wykopanie grobu); usługa pogrzebowa – 950 zł, trumna z wystrojem – 900 zł, (łącznie koszty usługi firmy pogrzebowej 1.850 zł), piwnica głąbinowa – to wydatek rzędu 3.000 zł. Ponadto powódka poniosła dodatkowe koszty z tytułu budowy pomnika: opłatę od budowy

pomnika w wysokości 350 zł oraz opłatę w związku z koniecznością wjazdu samochodem firmy kamieniarskiej na posesję cmentarza – 120 zł. Sam koszt nagrobka wiązał się z wydatkiem rzędu 9.000 zł.

Do tego doszły: koszt mszy - 800 zł, opłata za kaplicę 50- 100 zł, opłata za wieniec - 700 zł, koszt ubrania męża - 700 zł. Nadto powódka poniosła koszty konsolacji, w wysokości ok. 4.000 zł - konsolacja była na prawie 100 osób (bliska rodzina i współpracownicy męża).

/pokwitowanie nr 437/14 z 3.11.2014 r., k. 19; faktura VAT nr (...) z dnia 5.11.2014 r., k. 20-21, dowód wpłaty Kp nr XI 2014 r., k.22, dowód wpłaty nr 55/15, k. 94, dowód wpłaty nr 54/15 złożony do akt szkodowych M. S. (1), faktura nr (...), załączona do akt szkodowych M. S. (1); zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:15:50, k. 110v w zw. z 00:28:57, k. 112/

Powódka M. S. (2) miała dobre relacje z ojcem. Ojciec wspierał córkę, pomagał w opiece nad dziećmi – wychodził na spacer, wspierał ją finansowo – dokładał do zakupów 20-30 zł. Powódka nie musiała oddawać pieniędzy rodzicom, ale jak miała pracę to zawsze oddawała długi. We wrześniu 2014 r., na krótko przed śmiercią B. S., powódka miała remont w mieszkaniu. Ojciec pomagał córce sprzątać po malowaniu. Wcześniej powódka nie przeprowadzała u siebie remontów.

/zeznania świadka M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r., 00:26:32, k. 111, 00:33:10, w zw. z 00:55:17, k. 112, 00:55:17, k. 112/

Powódce brakuje ojca. Nie może się pogodzić z jego śmiercią, ojciec śni jej się po nocach. Powódka stara się sobie tłumaczyć, że tata wyjechał. Powódka często odwiedza grób ojca na cmentarzu.

/zeznania świadka M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r., 00:29:42, k. 111, w zw. z 00:55:17, k. 112/

Powódka M. S. (2) jest opóźniona intelektualnie od dzieciństwa, w dzieciństwie była leczona psychologicznie, ale nie przyjmowała leków, czasami syrop na uspokojenie. Leczenie zostało przerwane, za radą psychologa. Powódka jest czasem nerwowa, nie radzi sobie w załatwianiu spraw np. urzędowych. Powódka ma orzeczoną niepełnosprawność, skończyła szkołę specjalną, łączoną ze szkołą zawodową, (8 klas szkoły podstawowej, 3 zawodowej). Ma zawód szwaczki, ale nigdy nie pracowała w zawodzie, gdyż nie dawała sobie rady z maszynami. Otrzymuje rentę socjalną w wysokości 703 zł, zasiłek rodzinny – 118 zł na dwoje dzieci i pielęgnacyjny – 156 zł. Powódka otrzymuje również alimenty na dzieci: 400 zł na syna i na córkę 200 zł.

Powódka aktualnie jest w ciąży. Do 5 miesiąca ciąży pracowała chałupniczo, uzyskując z tego tytułu zarobek w wysokości 150 zł na miesiąc.

/zeznania powódki M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r. 00:39:18, k. 111v w zw. z 00:55:17, k. 112 zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r 00:51:28 k. 112/

Powódka nie leczyła się psychiatrycznie, ani psychologicznie z powodu śmierci taty. Przyjmowała wcześniej uspokajające leki ziołowe – jednak było to spowodowane rozstaniem z poprzednim konkubentem.

/zeznania świadka M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r., 00:29:42, k. 111 w zw. z 00:55:17, k. 112/

Powódka pozostaje aktualnie w nieformalnym związku. Konkubent wspiera powódkę i pomaga jej.

/zeznania świadka M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r., 00:26:32, k. 111 w zw. z 00:55:17, k. 112/

Samochód którym kierował sprawca wypadku był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej w Towarzystwie (...) S.A. w W..

/okoliczności bezsporne/

Szkoda została zgłoszona ubezpieczycielowi pismem z dnia 23 stycznia 2015 r., które zostało doręczone ubezpieczycielowi w dniu 30 stycznia 2016 r. Sprawa M. S. (1) została zarejestrowana pod numerem (...), sprawa M. S. (2) pod numerem (...).

/zgłoszenie szkody z dnia 23.11.2014 r., k.23-28, potwierdzenie odbioru, k. 29, akta szkodowe powódek /

Po wytoczeniu powództwa, pozwany, przyjmując odpowiedzialność za skutki wypadku z dnia 29 października 2014 r., wypłacił powódkom następujące kwoty: na rzecz M. S. (2) – 10.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, na rzecz M. S. (1) – 15.000 zł z tytułu zadośćuczynienia, oraz 6.790 zł, z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu (wypłata nastąpiła w dniu 23 kwietnia 2015 r.).

/pismo z dnia 21.04.2015 r., akta szkodowe M. S. (1), pismo z dnia 21.04.2015 r., akta szkodowe M. S. (2), potwierdzenia wpłaty, k. 79, 80,115,121/

Pismem z dnia 21.05.2015 r., pozwany przyznał powódce M. S. (1) z tytułu zgłoszonych roszczeń kosztów pogrzebu (zwrot opłaty od budowy pomnika), świadczenie w wysokości 350 zł, zaś w dniu 28 lipca 2015 r., kwotę 9.000 zł z tytułu zwrotu kosztu wzniesienia pomnika. Pozwany odmówił jednocześnie wypłaty kwoty 120 zł, z tytułu opłaty za wjazd samochodem na teren cmentarza.

/pisma pozwanego z dnia 21.05.2015 r., 28.07.2015 r., akta szkodowe M. S. (1), potwierdzenia wpłaty, k. 116, 117/

Powódki poniosły koszty z tytułu udziału profesjonalnego pełnomocnika w postępowaniu w kwocie po 2.400 zł każda z nich. Zapłata nastąpiła po przelaniu pieniędzy przez ubezpieczyciela w ramach postępowania likwidacyjnego. Kwoty te stanowiły pełną należność za prowadzenie sprawy.

/faktura VAT nr (...), k. 91, faktura VAT nr (...), k. 92; zeznania powódki M. S. (1), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r., 00:23:03, k.11 w zw. z 00:47:57, k. 112; zeznania powódki M. S. (2), protokół rozprawy z dnia 7.01.2016 r. 00:33:10, k. 111 w zw. z 00:55:17, k. 112/

Pełnomocnik powódek odmówił mimo kilkukrotnych próśb ze strony ubezpieczyciela jakiegokolwiek z nim kontaktu, udzielenia jakichkolwiek wyjaśnień w ramach postępowania likwidacyjnego. Czynności pełnomocnika w postępowaniu przedsądowym sprowadziły się do zgłoszenia szkody i związanych tym roszczeń finansowych.

/raport z postępowania wyjaśniającego, akta szkodowe dotyczące roszczenia M. S. (1), akta szkodowe dotyczące roszczenia M. S. (2) załączone do akt sprawy/

Dokonując powyższych ustaleń faktycznych, Sąd oparł się na powołanych dowodach z dokumentów oraz zeznaniach powódek. Oceniając materiał dowodowy zebrany w sprawie, należało uznać za wiarygodne zeznania M. S. (1) i M. S. (2), które wskazały na więzi łączące kobiety ze zmarłym mężem i ojcem, oraz okoliczności związane z ich stanem psychicznym po śmierci B. S.. W oparciu o zasady doświadczenia życiowego, należy uznać, że utrata bliskiej osoby dla każdego człowieka jest przeżyciem niezwykle smutnym i niosącym wiele negatywnych emocji. Nie bez znaczenia, dla samego sposobu przejścia przez okres żałoby pozostają przy tym okoliczności towarzyszące odchodzeniu bliskiego członka rodziny. Kwestią nie budzącą wątpliwości jest to, że reakcja na gwałtowną śmierć osoby żyjącej normalnie, nie przykutej do łóżka, nie będzie tożsama z reakcją na śmierć osoby zmagającej się od dłuższego czasu z ciężką, przewlekłą chorobą.

Na rozprawie w dniu 7 stycznia 2016 r. Sąd oddalił wniosek dowodowy strony powodowej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych: psychologa i psychiatry, celem ustalenia rozmiaru cierpień powódek z powodu śmierci B. S., wpływu jego śmierci na ich stan zdrowia i ewentualnego uszczerbku na zdrowiu z tym związanego. Przedmiotem dowodu są bowiem fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia zaś w myśl przepisu art. 217 § 2 k.p.c. Sąd pominie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w żaden sposób nie wynika, iż powódki zmuszone

były korzystać z pomocy psychologicznej bądź psychiatrycznej, po śmierci B. S.. Sąd więc oddalił wniosek strony powodowej - jako zbędny dla ustalenia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i jako taki zmierzający wyłącznie do niecelowego przedłużania postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest częściowo zasadne.

Zgodnie z art. 822 § 1-2 i 4 k.c. przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Jeżeli strony nie umówiły się inaczej, umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmuje szkody będące następstwem przewidzianego w umowie zdarzenia, które miało miejsce w okresie ubezpieczenia. Uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić roszczenia bezpośrednio od ubezpieczyciela.

Na gruncie ubezpieczeń obowiązkowych odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z ruchem pojazdu mechanicznego przepisem określającym zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela jest przepis art. 35 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu.

W myśl art. 34 ust. 1 powołanej ustawy, z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje natomiast odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Odpowiedzialność z tytułu umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ma charakter wtórny w stosunku do odpowiedzialności bezpośredniego sprawcy szkody, który z reguły odpowiada za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Granice odpowiedzialności ubezpieczającego (ubezpieczonego) kształtują przy tym granice odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń.

W tym miejscu należy podkreślić, że strona pozwana nie kwestionowała zasady swojej odpowiedzialności, o czym świadczy okoliczność dokonania na rzecz powódek wypłaty pieniężnej. W zasadzie, jedyną okolicznością sporną był rozmiar należnego świadczenia.

Zgodnie z art. 446 § 4 k.c. Sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Regulacja zawarta w art. 446 § 4 k.c. służy kompensacji krzywdy po stracie osoby najbliższej, a zatem uszczerbku dotyczącego subiektywnej sfery osobowości człowieka. Określając wysokość zadośćuczynienia, należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej przez poszkodowanego krzywdy. W razie śmierci osoby bliskiej na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (tak wyrok SA w Lublinie z dnia 18 października 2012 r., I ACa 458/12, LEX nr 1237237).

Powódka M. S. (1), w toku postępowania sądowego, domagała się zasądzenia na jej rzecz od pozwanego kwoty 110.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną, w związku ze śmiercią męża B. S., krzywdę. W trakcie postępowania likwidacyjnego (jednakże już po wytoczeniu powództwa) ubezpieczyciel przyznał na jej rzecz, tytułem zadośćuczynienia, kwotę 15.000 zł.. W ocenie Sądu przyznana przez ubezpieczyciela kwota jest kwotą zaniżoną.

Bezspornie trudno jest ocenić i wyrazić w formie pieniężnej cierpienia doznane w wyniku śmierci osoby bliskiej. Nie ulega jednak wątpliwości, że krzywda żony po stracie męża, z uwagi na rodzaj wzajemnych więzi i relacji, jest jedną z dotkliwszych, jakie można doznać. Jak wynika z postępowania dowodowego, małżonkowie S. byli zgodnym małżeństwem, z długoletnim, 31- letnim stażem. Doczekali się wspólnie dwójki dzieci oraz wnucząt, z którymi utrzymywali ciepłe, rodzinne stosunki. Powódka utrzymywała z mężem partnerskie relacje, małżonkowie wzajemnie wspierali się. Powódka wykazywała zainteresowanie pogarszającym się stanem zdrowia męża, naklaniała go do przeprowadzenia badań, podjęcia leczenia kardiologicznego. Codzienna obecność, wzajemna pomoc i wsparcie wskazują, iż więź małżonków była silna. Warto również zaznaczyć, że w trakcie trwania małżeństwa, obowiązek utrzymania rodziny, w głównej mierze spoczywał na barkach męża powódki, który stosownie do swoich możliwości, miał się różnorodnych prac dorywczych, celem utrzymania rodziny, zaś problemy finansowe małżonków, zaczęły pojawiać się dopiero, w miarę pogarszającego się stanu zdrowia B. S..

W związku z tym nie może zatem ulegać wątpliwości, że krzywda doznana przez powódkę M. S. (1) była duża. Nagła śmierć osoby najbliższej, z którą spędziło się nieprzerwanie 31 lat życia jest zdarzeniem, z którego skutkami nie jest łatwo się pogodzić. Świadczy o tym chociażby okoliczność złego stanu psychicznego powódki śmierci męża, konieczności „wspomagania się” środkami uspokajającymi, apatia, powodująca niemożność wykonywania pracy, czy też sprawowania opieki nad wnukami. Śmierć męża spowodowała u M. S. (1) reakcję żałoby, wiązała się z silnymi zmianami w funkcjonowaniu emocjonalnym, w postaci odczucia smutku, apatii. Należy mieć przy tym na uwadze że odczucie cierpienia i bólu było tym większe, że ta śmierć była nagła, nieprzewidziana, spowodowana działaniem osoby drugiej i wiązała się z drastycznymi okolicznościami.

Należy przy tym zaznaczyć, że naturalny stan żałoby, mimo iż wpływał na sferę przeżyć emocjonalnych powódki, nie charakteryzował się jednak aż tak ciężkim przebiegiem, który uzasadniałby podjęcie terapii psychiatrycznej, bądź psychologicznej.

Kierując się przedstawionymi wyżej względami, Sąd uznał, że doznaną przez powódkę M. S. (1) krzywdę rekompensuje kwota w wysokości 70.000 zł. Mając jednak na uwadze przyznaną od pozwanego w toku postępowania likwidacyjnego tytułem zadośćuczynienia kwotę w wysokości 15.000 zł., Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 55.000 zł. W ocenie Sądu, mimo iż cierpienia i odczuwanie bólu są w znacznej mierze sprawą subiektywną, mając na uwadze powyższe okoliczności, domaganie się przez powódkę zadośćuczynienia w kwocie 110.000 zł jest żądaniem jednak wygórowanym, dlatego w pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. Ustalona przez Sąd kwota odpowiada rzeczywistemu rozmiarowi doznanej przez powódkę krzywdy, a przy tym nie jest wygórowana na tle panujących stosunków majątkowych i społecznych.

Powódka M. S. (2), w toku postępowania sądowego, domagała się zasądzenia na jej rzecz od pozwanego kwoty 80.000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną, w związku ze śmiercią ojca B. S., krzywdę. W trakcie postępowania likwidacyjnego (jednakże już po wytoczeniu powództwa) ubezpieczyciel przyznał na jej rzecz, tytułem zadośćuczynienia, kwotę 10.000 zł..

W ocenie Sądu roszczenie o zadośćuczynienie opiewające na kwotę 80.000 zł. było żądaniem zbyt wygórowanym. Sąd ustalając wysokość zadośćuczynienia za niewymierną krzywdę, musi brać pod uwagę również szerszy kontekst społeczny i poziom zasądzanych świadczeń w podobnych sprawach, różnicując ich wysokość w zależności od konkretnych okoliczności.

Dokonując rozstrzygnięcia w zakresie świadczenia należnego powódce M. S. (2), Sąd stanął na stanowisku, że krzywda dziecka po stracie ojca, niewątpliwie nie jest pozbawiona waloru dolegliwości. Z pewnością ojciec był dla powódki

wsparciem, o czym świadczy chociażby fakt utrzymywania z córką i jej dziećmi bliskich, ciepłych relacji, co przejawiało się w sprawowaniu opieki nad wnukami, zabieraniem ich na spacer, czy też pomocą w codziennych sprawach życia codziennego, pracach domowych, a także drobnym wsparciem finansowym.

Nie ulega wątpliwości, że cierpienie powódki po śmierci ojca było dość znaczne. Było to związane z zaistnieniem naturalnego stanu żałoby, który ma miejsce w sferze przeżyć emocjonalnych każdego człowieka, w przypadku gwałtownej, niespodziewanej śmierci bliskiej osoby. Pomiędzy powódką, a ojcem istniała silna więź uczuciowa, co według sądu jest okolicznością bezsporną.

Śmierć ojca wywołała u powódki silne poczucie krzywdy oraz przedwczesnej i niespodziewanej straty z którą trudno się pogodzić.

Z drugiej jednak strony, trzeba wskazać na okoliczność, że powódka jest aktualnie osobą dorosłą i samodzielną. Co więcej, posiada pomoc i wsparcie ze strony swojego partnera, z którym obecnie jest związana, i z którym spodziewa dziecka. A zatem nie można uznać, że strata rodzica wiązała się dla niej z utratą poczucia bezpieczeństwa i stabilności. Należy mieć na uwadze, że wraz z wiekiem – zmianie ulega charakter łączących bliskich członków rodziny relacji, na co wpływ ma niewątpliwie utrwalona samodzielność, codzienne życie oraz wystraszające się z wiekiem różnice pokoleniowe. Sąd nie kwestionuje przy tym siły relacji i więzi łączącej powódkę z ojcem, nie mniej jednak w jego ocenie – więź łącząca rodzica z dorosłym dzieckiem jest niewątpliwie słabsza od więzi łączącej rodzica z dzieckiem małym. Co prawda, powódka przez pewien czas, z uwagi na problemy natury zdrowotnej, przejawiające się w zaburzeniach poziomu funkcjonowania intelektualnego, jak również przez kłopoty w życiu osobistym wymagała wzmożonej pomocy i wsparcia ze strony ojca, nie mniej jednak nie bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność że obecnie ułożyła sobie życie osobiste – w związku z czym w swojej żałobie nie jest osamotniona, ani pozbawiona psychicznego wsparcia i otuchy ze strony bliskiej osoby.

Oceniając całokształt ustalonych okoliczności sprawy Sąd uznał, że żądania pozwu są uzasadnione w zakresie zadośćuczynienia co do kwoty 50.000 zł., która odpowiada rzeczywistemu rozmiarowi doznanej przez powódkę krzywdy, a przy tym nie jest wygórowana na tle panujących stosunków majątkowych i społecznych. Mając na uwadze okoliczność, że w toku postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił powódce kwotę 10.000 zł Sąd zasądził na rzecz powódki M. S. (2) kwotę 40.000 zł.

Powódki nadto domagały się zasądzenia na ich rzecz odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej po śmierci męża.

W myśl art. 446 § 3 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

Zakresem odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. objęty jest uszczerbek określany mianem pogorszenia się sytuacji życiowej wskutek śmierci poszkodowanego, wywołanej uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia. W orzecznictwie wskazuje się, iż znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego (niewyczerpujące hipotezy art. 446 § 2 k.c.), jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei po śmierci męża nie stanowi podstawy do żądania odszkodowania. Jeśli jednak te negatywne emocje wywołały chorobę, osłabienie aktywności życiowej i motywacji do przezwycięzania trudności dnia codziennego, to, bez szczegółowego dociekania konkretnych zdarzeń lub stopnia ich prawdopodobieństwa, można na zasadzie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) przyjąć, że pogorszyły one dotychczasową sytuację życiową osoby z najbliższego kręgu rodziny zmarłego. Prawidłowa wykładnia określenia "stosowne odszkodowanie" w art. 446 § 3 k.c. powinna uwzględniać nie tylko okoliczności konkretnej sprawy, ale także wartość ekonomiczną odszkodowania. Musi ono wyrażać taką kwotę, która odczuwalna jest jako realne, adekwatne przysporzenie zarówno przez uprawnionego, jak i z obiektywnego punktu widzenia uwzględniającego ocenę większości rozsądnie myślących ludzi. Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się także w utracie wsparcia i pomocy w różnych

sytuacjach życiowych, a zwłaszcza w utracie szansy na pomoc w przyszłości, gdy byłaby szczególnie pożądana z uwagi na wiek rodzica osoby zmarłej (wyrok SN z dnia 13 maja 1969 r., II CR 128/69, LEX nr 4673).

Przesłanką zasądzenia odszkodowania jest wystąpienie znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego. Ocena czy żądanie jest uzasadnione wymaga ustalenia, jaka była sytuacja życiowa rodziny zmarłego przed wypadkiem oraz czy i o ile uległa ona pogorszeniu na skutek jego śmierci. Przy czym pogorszenia sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. nie można sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Pojęcie to ma sens o wiele szerszy. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekoniecznie przejawia się w konkretnej chorobie. (wyrok SN z dnia 18 lutego 2004 r., V CK 269/03, LEX nr 238971) A więc, użyty w art. 446 § 3 k.c. zwrot "znaczące pogorszenie sytuacji życiowej" należy odczytywać nie tylko w materialnym aspekcie zmienionej sytuacji bliskiego członka rodziny zmarłego, ale w szerszym kontekście, uwzględniającym przesłanki pozaekonomiczne określające tę sytuację (np. utratę oczekiwania przez osobę poszkodowaną na pomoc i wsparcie członka rodziny, których mogła ona zasadnie spodziewać się w chwilach wymagających takich zachowań, zwłaszcza w razie choroby).

Powódka M. S. (1) wniosła o zasądzenie na jej rzecz kwoty 60.000 zł z tytułu odszkodowania, z ustawowymi odsetkami od dnia 2 marca 2015 r., do dnia zapłaty.

W świetle zebranych przez Sąd dowodów nie budzi wątpliwości, że wskutek śmierci męża sytuacja życiowa powódki M. S. (1) uległa znacznemu pogorszeniu, a to poprzez utratę wsparcia i pomocy ze strony męża w różnych sytuacjach życiowych.

Utrata życiowego partnera, z którym powódka przeżyła wspólnie 31 lat, wiązała się niewątpliwie w poczuciem zagubienia, wzmożonej troski o możliwość zaspokojenia potrzeb życia codziennego oraz zapewnienia odpowiednich warunków bytowych w przyszłości. Należy mieć na uwadze, że obecność mężczyzny w domu, niewątpliwie wiąże się z pewnym poczuciem bezpieczeństwa, stabilności, wsparcia i pomocy. Co prawda – B. S. borykał się z problemami zdrowotnymi, które w pewien sposób ograniczały jego aktywność życiową, nie mniej jednak, stosownie do wyników postępowania dowodowego – jako głowa rodziny czuwał nad zaspokojeniem jej potrzeb, stosownie do sił i możliwości, chociażby poprzez pomoc w wykonywaniu czynności dnia codziennego, czy też w opiece nad wnukami.

Okolicznością notoryjną, niewymagającą dowodzenia jest, iż potrzeby życiowe człowieka wzrastają wraz z jego wiekiem. Małżonkowie S. byli osobami w wieku dojrzałym, z dorosłymi dziećmi, które zdążyły już założyć własne rodziny. A zatem, zaspokajanie zwykłych potrzeb będących efektem codziennego funkcjonowania było w pewnym stopniu uzależnione od pomocy ze strony drugiego małżonka.

Tym samym – śmierć B. S. doprowadziła do utraty oczekiwania przez powódkę na pomoc i wsparcie męża, których mogła zasadnie spodziewać się w chwilach wymagających takich zachowań (zwłaszcza w razie choroby).

Nie bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, że przeżycia, jakich doznała powódka w związku z tragicznym wypadkiem jej męża, pociągnęły za sobą w poważnym stopniu osłabienie jej aktywności życiowej, co przejawiało się w zmniejszeniu zaangażowania w pomoc dzieciom (opieka nad wnukami), jak również w możliwość wykonywania pracy. Jest bowiem rzeczą notoryjną, że poważne cierpienia moralne wpływają ujemnie na sprawność psychiczną i fizyczną, osłabiają energię życiową i inicjatywę, obniżają wydajność pracy, co z reguły wywołuje reperkusje w ogólnej sytuacji życiowej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał, iż kwotą adekwatną do rozmiaru szkody jaką powódka doznała, na skutek śmierci męża, jest kwota 20.000 zł. Ustalenie odszkodowania dla powódki na tym poziomie, w ocenie Sądu rekompensuje doznany przez nią z powodu śmierci męża uszczerbek. W pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwo, jako nieuzasadnione.

Powódka M. S. (2) wniosła o zasądzenie na jej rzecz kwoty 40.000 zł tytułem odszkodowania, w związku z pogorszeniem się jej sytuacji życiowej na skutek śmierci ojca – B. S.. W świetle zebranych przez Sąd dowodów, w szczególności tych dotyczących trudnej sytuacji życiowej córki zmarłego, kwestią niebudzącą wątpliwości jest okoliczność, że wskutek śmierci ojca sytuacja życiowa powódki M. S. (2) uległa znacznemu pogorszeniu. Nie mniej jednak, w ocenie Sądu, rozmiar doznanego z tego tytułu uszczerbku, zważywszy na okoliczności sprawy, nie jest tożsamy z tym, którego doznała powódka M. S. (1).

Niewątpliwie, na skutek śmierci ojca, powódka M. S. (2) w pewnym stopniu utraciła wsparcie i pomoc ze strony osoby bliskiej. Sytuacja życiowa powódki - okoliczność borykania się z trudnościami w codziennym funkcjonowaniu (w związku z problemami o podłożu psychologicznym), jak również kłopoty w życiu osobistym uzasadniała podejmowanie ze strony rodziców kroków zmierzających do udzielenia pomocy córce, zwłaszcza, że przez pewien okres samodzielnie wychowywała dzieci, nie mogąc liczyć na pomoc ze strony ich ojca. Jak wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, B. S. wspierał córkę finansowo drobnymi kwotami, pomagał – oczywiście w miarę sił i możliwości w pracach domowych, opiekował się jej dziećmi – zwłaszcza dużo czasu spędzał z najstarszym wnukiem. Oddziaływanie na sferę życia córki, jej potrzeby i oczekiwania, niewątpliwie występowało ze strony ojca. Nie mniej jednak – trudno uznać, że było ono porównywalne do tego, istniejącego w relacjach z żoną, zwłaszcza, że w okresie bezpośrednio poprzedzającym śmierć B. S., powódka M. S. (2) pozostawała w nieformalnym związku w partnerem, który ją wspierał i który do chwili obecnej jest dla niej oparciem.

Mając na uwadze powyższe Sąd przyjął, że śmierć B. S. faktycznie spowodowała po stronie powódki utratę oczekiwania na pomoc i wsparcie członka rodziny, których mogła ona zasadnie spodziewać się w chwilach wymagających takich zachowań. Nie mniej jednak, zważywszy na okoliczność, że powódka jest osobą dorosłą, która pomimo pewnych stwierdzonych trudności, w funkcjonuje w życiu codziennym i zawodowym (jak zeznała powódka M. S. (1), choroba córki jest obecnie niedostrzegalna, przejawia się jedynie w nerwowości, baku radzenie sobie w sprawach urzędowych, ale pracuje chałupniczo), nadto ma ułożone życie osobiste (niewątpliwie więc, posiada właściwe wsparcie w codziennym funkcjonowaniu), Sąd uznał, że kwotą adekwatną do doznanego na skutek śmierci ojca uszczerbku jest kwota 15.000 zł. W ocenie Sądu, przyznana kwota jest stosowna do zaistniałych okoliczności oraz w pełni kompensuje stratę powódki. W pozostałym zakresie Sąd oddalił powództwo, jako nieuzasadnione.

Powódka M. S. (1) domagała się także zasądzenia kwoty 9.270 zł., z tytułu zwrotu kosztów związanych z pogrzebem męża, wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 9.150 zł od dnia 2 marca 2015 r., do dnia zapłaty oraz kwoty 120 zł od dnia 22 maja 2015 r. do dnia zapłaty.

Na podstawie art. 446 § 1 k.c., jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, osoby, które poniosły koszty (...) pogrzebu zmarłego, mogą żądać ich zwrotu od zobowiązanego do naprawienia szkody. Krąg uprawnionych jest ograniczony do osób, które faktycznie poniosły te koszty.

W orzecznictwie wskazuje się, że chociaż z treści art. 446 § 1 k.c. nie wynika w sposób jednoznaczny ograniczenie zakresu zwrotu kosztów pogrzebu, to jednak powszechnie przyjmuje się, że koszty te podlegają zwrotowi w ograniczonym zakresie. Granice obowiązku wyznaczają zwyczaje przyjęte w danym środowisku. Pojęcie "zwyczaje przyjęte w danym środowisku" należy rozumieć jako zwykle ponoszone wśród określonego kręgu podmiotów koszty związane z pochowaniem zmarłego. Ustalając zwyczaje panujące w danym środowisku należy kierować się kryteriami obiektywnymi, oczywiście odniesionymi do pewnego kręgu podmiotów. Nie można utożsamiać określenia "zwyczaje przyjęte w danym środowisku" z kosztami poniesionymi przez konkretną osobę w konkretnym przypadku. Obowiązek zwrotu kosztów pogrzebu obejmuje swym zakresem wydatki poniesione zgodnie z lokalnymi i środowiskowymi zwyczajami, a które obejmują przygotowanie pogrzebu, samą ceremonię oraz postawienie nagrobku. W szczególności za uzasadnione tradycjami uważa się poniesienie kosztów: przygotowania zwłok do pogrzebu i ich dostarczenia na cmentarz, nabycia trumny, kremacji zwłok, zakupu miejsca na cmentarzu, postawienia nagrobku, zakupu kwiatów i odzieży żałobnej, koszty ceremonii pogrzebowej, poczęstunku po pogrzebie dla osób bliskich (wyrok Sn z dnia 9 marca 2007 r., V CSK 459/06, Lex nr 277273, wyrok SN z dnia 6 stycznia 1982 r., II CR 556/81, LEX nr 8388; wyrok SN

z dnia 22 stycznia 1981 r., II CR 600/80, LEX nr 8301; wyrok SN z dnia 7 marca 1969 r., II PR 641/68, OSN 1970, nr 2, poz. 33, LEX nr 966).

Podkreślić należy, iż roszczenie o zwrot kosztów pogrzebu na podstawie art. 446 § 1 k.c., obejmuje tylko wydatki, które można uznać, że stosownie do okoliczności utrzymane są w rozsądnych granicach i zarazem wyłącznie już poniesione w chwili żądania zwrotu.

Mając na uwadze powyższe kryteria, za uzasadnione uznać należało poniesione przez powódkę, a udokumentowane przez nią rachunkami, wydatki w postaci:

- 3.440 zł – opłaty za usługę cmentarną (pokwitowania nr 437/14)
- 1.850 zł – opłaty za usługę pogrzebową w tym trumnę (z faktury nr (...))
- 3.000 zł – opłaty za wykup piwnicy głębinowej (pokwitowanie KP nr (...))
- 350 zł – opłaty postawienie pomnika (dowód wpłaty (...))
- 9.000 zł - opłaty za nagrobek
- 120 zł – opłaty za wjazd ekipy kamieniarskiej na posesję cmentarza (dowód wpłaty(...))

Powyższe, udokumentowane przez powódkę wydatki stanowią łącznie kwotę 17.760 zł. Pozwany zapłacił na rzecz powódki kwoty 9.000zł, 6.790zł i 350zł czyli łącznie 16.140zł.

Dokonując ustaleń w zakresie zwrotu należnych powódce kosztów poniesionych w związku z organizacją pogrzebu męża, które nie zostały przez powódkę udokumentowane, Sąd uznał za wiarygodny i uzasadniony wydatek w postaci opłaty za posługę księdza (800 zł) mimo braku w tym zakresie pokwitowania. Odnośnie zaś wskazanych przez powódkę wydatków związanych z kosztem konsolacji, zakupem ubrań dla zmarłego oraz żałobników, jak również kwiatów Sąd uznał je za zawyżone w stosunku do zwyczajów panujących w środowisku powódki oraz jej sytuacji majątkowej. Trudno uznać za wiarygodne, iż powódka, utrzymująca się z kwoty około 1.008 zł miesięcznie, kwotę 4.000 zł przeznacza na konsolację, kwotę 750 zł na wieniec i kwotę 1.400zł na ubranie żałobne dla siebie i kwotę 700zł na ubranie dla zmarłego.

Nie można zaakceptować sytuacji kiedy rodzina zmarłego mając świadomość otrzymania zwrotu kosztów pogrzebu od ubezpieczyciela, kształtuje koszty pogrzebu na poziomie znacznie odbiegającym od jej realnych możliwości majątkowych i przyjętych zwyczajów. Wskazać należy, iż powódka M. S. (1) korzystała w postępowaniu przedsądowym z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, była niewątpliwie informowana o obowiązku przedstawienia rachunków z tytułu poniesionych kosztów i takie rachunki przedstawiła, gdy chodzi o koszty usług kamieniarskich(choć wbrew twierdzeniom powódki koszt nagrobku wyniósł 9000zł jak wynika z rachunku, a nie 9.650zł) i koszty usług cmentarnych.

Nie zostały przedstawione rachunki na konsolację, odzież zmarłego, odzież żałobną czy kwiaty. Nie ma zatem żadnego potwierdzenia tych wydatków, choć oczywistym jest że jeżeli zostały poniesione przy zakupach zostały wydane stosowne dokumenty. W tej sytuacji należało uznać, iż nie zasługiwały na wiarę zeznania powódki co do poniesienia kosztów we wskazywanej wysokości.

W ocenie Sądu uzasadniony z punktu widzenia stosunków majątkowych oraz zwyczajów panujących w środowisku powódki, wydatek z tego tytułu to kwota odpowiednio: 600 zł w odniesieniu do kosztów konsolacji(niewątpliwie w realiach warunków życia środowiska powódki jedynie poczęstunek dla najbliższych w warunkach domowych, był uzasadniony), 300 zł odnośnie zakupu wieńca pogrzebowego, wydatki na ubranie dla zmarłego w kwocie 400zł. Jak wyżej wskazano, brak jest jakichkolwiek rachunków za zakup odzieży w celu pochówku, co może oznaczać, że skorzystano z garderoby którą dysponował zmarły. Podobnie gdy chodzi o ubrania dla żałobników, również nie

wykazano, czy powódka poczyniła taki wydatek, czy skorzystała z garderoby już posiadanej. W zakresie wydatków ewentualnie poniesionych, w związku z zakupem ubrań dla żałobników, uzasadniony byłby jedynie wydatek na odzież żałobną z przeznaczeniem dla powódki M. S. (1). W świetle poczynionych przez Sąd ustaleń faktycznych, krąg uprawnionych do dochodzenia zwrotu kosztów związanych z pogrzebem, jest ograniczony do osób, które faktycznie poniosły te koszty. W związku z tym, że dzieci powódki mają własne rodziny, są dorosłe i samodzielne, nieuzasadnionym jest uwzględnienie w dochodzonym przez powódkę roszczeniu kwot – które osoby te mogły ponieść we własnym zakresie.

Wobec powyższego, poniesione przez powódkę z tytułu kosztów pogrzebu i zasługujące na uwzględnienie, wydatki wyniosły łącznie 20.860 zł.

W ramach postępowania likwidacyjnego, jednakże już po wytoczeniu powództwa pozwany wypłacił na rzecz powódki następujące kwoty: 6.790 zł (należność wynikająca z pokwitowania nr 437/14, dotycząca tzw. „usługi cmentarnej”, a obejmująca kwotę 150 zł tytułem dodatku w okresie od 15.10 do 15.04, kwotę 210 zł tytułem opłaty za kaplicę, kwotę 80 zł tytułem opłaty za oprawę muzyczną, oraz kwotę 1.500 zł, tytułem opłaty za wykopanie grobu oraz należność wynikającą z faktury nr (...), opiewającą na łączną kwotę 1.850 zł, obejmującą koszt trumny z wystrojem oraz tzw. „usługę pogrzebową” oraz kwota 3.000 zł, tj. opłata za przygotowanie piwnicy głębinowej do pochówku, wynikająca z pokwitowania KP nr (...), kwotę 350 zł (opłata od budowy nagrobka wynikająca z dowodu wpłaty 54/15) oraz kwotę 9.000 zł (opłata za wykonanie pomnika).

Należy przy tym zaznaczyć, że w ramach postępowania likwidacyjnego pozwany odmówił wypłaty: kwoty 1.500 zł, tytułem opłaty za plac (pokwitowanie (...)) oraz kwoty 120 zł tytułem opłaty za wjazd samochodem na posesję cmentarza, w związku z budową nagrobka (dowód wpłaty (...)).

Mając na uwadze powyższe, uwzględniając poczynione w postępowaniu przedsądowym wypłaty, jak również tradycję i zwyczaje miejscowe, a także poznane przez Sąd, przy okazji rozpoznawania innych tego rodzaju spraw, ceny usług związanych z organizacją ceremonii pogrzebowej, Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 3.720 zł. W pozostałym zakresie powództwo jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu.

Sąd oddalił powództwo w zakresie roszczenia strony powodowej w obejmującego żądanie zwrotu kosztów poniesionych przez powódki w związku z udziałem profesjonalnego pełnomocnika w postępowaniu przedsądowym. Powódki z tego tytułu dochodziły kwoty po 2.400 zł każda, stojąc na stanowisku, że wydatki te, w okolicznościach niniejszej sprawy stanowią szkodę majątkową podlegającą naprawieniu w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. Dokonując rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, Sąd nie podzielił stanowiska strony powodowej.

Należy mieć na uwadze, że koszty poniesione przez poszkodowanego na etapie postępowania likwidacyjnego winny być uzasadnione i konieczne. Dla rozstrzygnięcia, czy poniesione przez poszkodowanego koszty pomocy pełnomocnika były uzasadnione i konieczne należy wziąć pod uwagę szereg czynników. W szczególności należy rozważyć kwestię, czy skorzystanie z pomocy pełnomocnika było obiektywnie potrzebne do realizacji i ochrony praw poszkodowanego (taka sytuacja mogłaby mieć miejsce, gdy poszkodowany na skutek wypadku stał się fizycznie lub psychicznie niezdolny do prowadzenia sprawy związanej z dochodzeniem roszczeń, bądź stale przebywa poza granicami kraju), a następnie, w drugiej kolejności - do jakiego poziomu poniesione przez niego koszty stanowiły wydatek konieczny. W tymże aspekcie, mając na uwadze realia niniejszej sprawy, a w szczególności okoliczność, iż żadna z w/w szczególnych sytuacji nie miała miejsca, udział fachowego pełnomocnika który ograniczał się jedynie do czynności polegającej na zgłoszeniu szkody, nie może stanowić podstawy do zwrotu poniesionych z tego tytułu kosztów. Nie bez znaczenia pozostaje przy tym okoliczność, iż w ramach postępowania likwidacyjnego, pełnomocnik powódek odmówił ubezpieczycielowi udzielenia ze swojej strony jakichkolwiek informacji, dotyczących okoliczności powiązanych z przedmiotem roszczenia, istotnych dla ustalenia szkody.

Warto również zauważyć, że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż poniesiona przez powódki kwota po 2.400 zł od każdej z nich, miała stanowić, nie – jak chce tego strona powodowa – wynagrodzenie

pełnomocnika, w związku z jego udziałem w postępowaniu przedsądowym, a całkowite wynagrodzenie pełnomocnika w sprawie.

Z teje przyczyny Sąd oddalił powództwo w tym zakresie, jako nieuzasadnione.

W myśl art. 359 par.1 k.c. odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub decyzji innego właściwego organu. W niniejszej sprawie źródłem roszczenia o odsetki jest przepis art. 481 par.1 k.c., zgodnie z którym dłużnik, który nie spełnia świadczenia w odpowiednim terminie dopuszcza się opóźnienia i wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

Stosownie do treści art. 455 k.c. roszczenie wierzyciela wobec dłużnika staje się wymagalne wraz z nadejściem terminu do spełnienia świadczenia. Jeżeli termin ten nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Należy podkreślić, że roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym staje się wymagalne dopiero po wezwaniu dłużnika do wykonania świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1973 r. I CR 55/73, niepublikowane). Z charakteru świadczenia, którego wysokość ze swej istoty jest trudno wymierna i zależna od szeregu okoliczności związanych z następstwami zdarzenia szkodowego, wynika, że obowiązek jego niezwłocznego spełnienia powstaje po wezwaniu dłużnika i że od tego momentu należą się odsetki za opóźnienie.

Dłużnik ma obowiązek spełnić świadczenie pieniężne w chwili, gdy wskazana została jego wysokość i dopiero od tej chwili można mówić o „świadczeniu pieniężnym” w rozumieniu art. 481 k.c. Dla prawidłowego określenia daty początkowej płatności odsetek konieczne jest ustalenie, przy zastosowaniu zasad art. 481 § 1 k.c., jaka część ze zgłoszonych roszczeń była zasadna co do wysokości w dacie ich wymagalności. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 września 1995 r., I ACr. 393/95, OSA 1995/9/66)

Należy w tym miejscu wskazać, że ubezpieczyciel winien zlikwidować szkodę w terminie 30 dni od dnia otrzymania zgłoszenia szkody. Jednak w przypadku, gdyby wyjaśnienie okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności albo wysokości świadczenia w tym terminie było niemożliwe, świadczenie powinno być spełnione w terminie 14 dni od dnia wyjaśnienia tych okoliczności (art. 14 ust.1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003r., o ubezpieczeniach obowiązkowych (...)).

W rozpoznawanej sprawie – terminy wymagalności poszczególnych roszczeń przedstawiają się następująco.

Jeśli chodzi o zadośćuczynienie należne powódkom, datą wezwania zobowiązanego, w osobie pozwanego ubezpieczyciela, była data zgłoszenia w postępowaniu likwidacyjnym roszczenia o zadośćuczynienie (w wysokości 120.000 zł odnośnie M. S. (1) i 80.000 zł odnośnie M. S. (2)), co nastąpiło w dniu 30 stycznia 2015 r. Strona pozwana pozostawała zatem w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia z tego tytułu, poczynając od 2 marca 2013 r. (do dnia 1 marca 2015 r., ubezpieczyciel winien wypowiedzieć się w przedmiocie likwidacji szkody).

Z powyższych względów, odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia zarówno w zakresie przyznanych przez Sąd kwot, a więc kwoty 55.000 zł, należnej powódce M. S. (1), oraz kwoty 40.000 zł przyznanej na rzecz powódki M. S. (2), należało zasądzić, od dnia 2 marca 2015 r., zgodnie z żądaniem pozwu.

Odsetki za opóźnienie w zapłacie odszkodowań Sąd zasądził, w sposób analogiczny do tego przyjętego przy naliczaniu odsetek za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia. Roszczenia o wypłatę odszkodowań zostało zgłoszone ubezpieczycielowi w toku postępowania likwidacyjnego w dniu 30 stycznia 2015 r. Strona pozwana pozostawała zatem w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia z tego tytułu, poczynając od 2 marca 2015 r.

Z powyższych względów, odsetki za opóźnienie w zapłacie odszkodowania w zakresie przyznanych przez Sąd kwot, a więc kwoty 20.000 zł, należnej powódce M. S. (1), oraz kwoty 15.000 zł przyznanej na rzecz powódki M. S. (2), należało zasądzić, od dnia 2 marca 2015 r., zgodnie z żądaniem pozwu.

Należy mieć przy tym na uwadze, że pozwany ubezpieczyciel, po wytoczeniu powództwa, wypłacił częściowo powódkom świadczenia: w odniesieniu do M. S. (1) kwotę 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 6.790 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu, zaś w odniesieniu do M. S. (2) kwotę 10.000 zł z tytułu zadośćuczynienia. Wypłata nastąpiła w dniu 23 kwietnia 2015 r. Data ta, jako data częściowego spełnienia świadczenia stanowi więc termin końcowy naliczenia odsetek ustawowych, od zapłaconej w tym dniu części żądania, tj. 21.790 zł, w odniesieniu do żądania powódki M. S. (1) oraz kwoty 10.000 zł – odnośnie powódki M. S. (2).

Zatem odsetki ustawowe od wypłaconych po wytoczeniu powództwa kwot, naliczane są od dnia 2 marca 2015 r. (gdyż od tego dnia pozwany pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia) do dnia 23 kwietnia 2015 r., tj. daty spełnienia świadczenia.

W zakresie roszczenia dotyczącego zwrotu kosztów pogrzebu (nieobejmującego kwoty 120 zł, z tytułu opłaty za wjazd na teren cmentarza) za datę wezwania do zapłaty należy uznać, zgodnie z żądaniem strony powodowej - datę zgłoszenia Ubezpieczycielowi szkody co nastąpiło w dniu 30 stycznia 2015 r. - strona pozwana pozostawała zatem w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia z tego tytułu, tak jak w przypadku poprzednich żądań, poczynając od 2 marca 2015 r.

Żądanie obejmujące kwotę 120 zł zostało zgłoszone ubezpieczycielowi pismem z dnia 5 maja 2015 r. (żądanie z tego dnia łącznie opiewało na kwotę 10.120 zł). W dniu 21 maja 2015 r. ubezpieczyciel przyznał powódce kwotę 350 zł, odmawiając zwrotu kwoty 120 zł. Zatem, od dnia następnego Pozwany pozostawał w opóźnieniu w wypłacie świadczenia w tejże wysokości.

Z uwagi na okoliczność, że po wytoczeniu powództwa, pozwany wypłacił na rzecz powódki M. S. (1) łącznie kwotę 21.790 zł (z tytułu zadośćuczynienia – 15.000, z tytułu renty – 6.790 zł), zaś na rzecz powódki M. S. (2) kwotę 10.000 zł (z tytułu zadośćuczynienia), powódki zaś cofnęły powództwo w tym zakresie, ze zrzeczeniem się roszczenia, Sąd umorzył postępowanie w zakresie kwoty 21.790 zł w sprawie z powództwa M. S. (1) i w zakresie kwoty 10.000 zł z powództwa M. S. (2) na zasadzie art.355§1k.p.c. w zw. z art.203§4k.p.c.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zd. 1 k.p.c., dokonując ich stosunkowego rozdzielenia.

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2015 roku Sąd Okręgowy w Łodzi zwolnił powódkę M. S. (1) od kosztów sądowych częściowo, tj. ponad kwotę 3.000 zł każdorazowej należności, zaś powódkę M. S. (2) zwolnił od kosztów sądowych w całości.

M. S. (1) poniosła koszty procesu w łącznej kwocie 6.743 zł, obejmujące: opłatę od pozwu (3.000 zł), opłatę od rozszerzonej części powództwa (126 zł), wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3.600 zł. oraz opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Natomiast koszty procesu wyłożone przez pozwanego wyniosły łącznie 3.617 zł w tym: wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3.600 zł. oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Ponieważ powódka M. S. (1) wygrała sprawę w około 50 %, w takim też stosunku, przysługuje jej zwrot od pozwanego, faktycznie wyłożonych, kosztów procesu, co odpowiada kwocie 1.500 zł.

Wobec tego, że M. S. (2) była w całości zwolniona od kosztów sądowych, zaś proces wygrała w około 50%, zaś po obu stronach powstały jedynie koszty zastępstwa procesowego, na zasadzie art.100 zd. 1 k.p.c koszty te zostały wzajemnie zniesione.

W toku procesu, w związku z częściowym zwolnieniem powódki M. S. (1) całkowitym zwolnieniem powstały nieuiszczone koszty sądowe które podlegały pobraniu od pozwanego zgodnie z wynikiem procesu. M. S. (2) od kosztów sądowych, nieuiszczone koszty sądowe obejmowały: opłatę od pozwu: 6.000 zł oraz opłatę od rozszerzonej części powództwa: 120 zł (łącznie: 6.120 zł).

Obowiązkiem uiszczenia kwoty 6.271,50zł, stosownie do dyspozycji art. 113 ust. 1 i 2 pkt 1 u.k.s.c., należało obciążyć pozwanego.